

HORODNIC DE SUS

SAT DOMNESC, BOIERESC, RĂZĂȘESC, MĂNĂȘTIRESC

- 2010 -

DATE CU CARACTER GEOGRAFIC A LOCALITĂȚII

I. 1. Așezare

Comuna Horodnic de Sus este unitate administrativ teritorială din jud. Suceava și constituie una din cele mai vechi așezări ale ținutului Bucovinei, fiind atestată documentar din sec. al XIV-lea.

Comuna Horodnic de Sus este așezată în partea de vest a orașului Rădăuți la o distanță de 6 km de acesta. Din punct de vedere geografic comuna Horodnic de Sus este situată la limita de vest a podișului Sucevei, între râurile Suceava și Sucevița ocupând o poziție centrală în depresiunea Rădăuți.

Referindu-ne la așezarea matematică, pe glob a teritoriului comunei Horodnic, menționăm că este străbătut de următoarele coordonate geografice: paralela de 47° 50', ce trece prin localitatea Horodnic de Sus și meridianul de 25° ce taie teritoriul României în două părți aproximativ egale.

I. 2. Suprafața

Comuna se întinde pe o suprafață de 5200 ha în care se regăsesc suprafețe agricole, suprafețe locuite, imasă comunal și drumuri.

I. 3. Vecinii

Comuna Horodnic de Sus se învecinează la nord cu com. Horodnic de Jos, la nord-vest cu com. Voitinel, la vest cu dealurile Obcinei Mari, la sud cu com. Marginea, la sud-vest cu com. Volovăț, iar la sud cu orașul Rădăuți.

II. Relief

Relieful comunei este sculptat în sarmațian, alcătuit în general din argile, marne, gresii și nisipuri. Cea mai mare parte a comunei este situată în depresiune. Punctul cel mai jos al teritoriului com. Horodnic de Sus este albia Sucevei, de 370m, iar cota cea mai înaltă este în cadrul zonei montane de aprox. 820m. Dealul Osoi are o înălțime de 480m, iar Dealul Colnic de 490m. Văile sunt nesemnificative, în partea înaltă sunt strâmte cu versanți abrupti și cu adâncimi de 3-5m. Stratele de argilă fiind la suprafață determină înmlăștinirea terenurilor (Bahna, Jalcăul, Redea), formare solurilor cu grad mic de fertilitate.

III. Clima

Teritoriul comunei se caracterizează printr-un climat temperat-continental. Climatul are un caracter excesiv datorită maselor de aer din estul Europei și Siberia. Iernile sunt geroase, cu vânturi puternice (Crivățul), iar verile călduroase, lipsite de precipitații, alternând cu perioade de secetă.

Datele arată că temperaturile lunii ianuarie ating valori între -5°C și -3°C , dar uneori scade până la -20°C sau chiar -30°C . Temperaturile lunii iulie se situează între $+16^{\circ}\text{C}$ și $+20^{\circ}\text{C}$ uneori ajungând chiar $+30^{\circ}\text{C}$.

Vânturile dominante sunt frecvente în cea mai mare parte a anului, bat din nord-vest și aduc precipitații.

Precipitațiile sunt sub formă de ploaie și zăpadă. Media precipitațiilor este 700 mm, cantitățile minime variind între 500 – 600 mm, iar cele maxime între 1000 – 1100 mm.

Primăvara bruma durează până în prima decadă a lunii mai, fiind periculoasă pentru pomii fructiferi și culturile agricole.

Ceața se manifestă în zona depresionară, pe văile largi ale rețelei hidrografice locale.

IV. Ape curgătoare și stătătoare

Din punct de vedere hidrografic distingem ape subterane și ape de suprafață.

Pârâul Horodnic izvorăște din Obcina Mare, având ca afluent pârâiașul Tecioara. Parcurge comuna și se varsă apoi în Pozen.

Cele mai importante ape curgătoare sunt: Horodnic, Toplița, Lozăscu, Teicioara și Pârâul Cetății.

În cadrul apelor stătătoare, iazurile ocupă o suprafață de 7 – 10 ha. Ele au fost amenajate pe văile principalelor curgătoare.

Bălțile sunt într-un număr mai mic și se găsesc pe văile pârâurilor și în albia majoră a Sucevei (Balta Verde).

Mlaștinile se datorează atât iazurilor cât și nivelului apei freactice. Aceste zone mlăștinoase sunt numite de localnici „bahne” sau „sărături”. Aceste terenuri nu pot fi utilizate decât ca pășune.

V. Vegetația

1. Comuna Horodnic de Sus, sub aspectul vegetației se încadrează în provincia central – europeană din care face parte și Podișul Moldovei. Vegetația spontană a dispărut, suprafețele cele mai întinse fiind ocupate de culturile agricole, pășuni, fânețe.

În bazinul superior al Topliței vegetația de bază este pădurea de foioase. În trecut pădurile de stejar ocupau suprafețe întinse, astăzi mai sunt câteva exemplare în partea de nord-est a dealului Osoi. Mai întâlnim brad, molid, zădă.

2. Arboretul este alcătuit din aluni, călîn, sânger, soc, mur, zmeur. Întâlnim și firuța, feriga, mierea-ursului etc.

Toată rețeaua hidrografică este însoțită de pădurea de luncă, zonele mlăștinoase fiind cu vegetație cu aspect de zăvoaie (salcie, răchită, arin alb și roșu). În locurile unde apa bălțește întâlnim broscărița, mătasea broaștei, săgeata apei.

În cazul pășunilor și fânețelor întâlnim păiușul, pirul, iarba câmpului, trifoiul, lucerna, iar pe văi ciuboțica cucului, sunătoarea.

Pe dealuri găsim arbuști caracteristici stepei – trandafirul sălbatic, păducelul. În fânaț întâlnim cicoarea, albăstrica.

3. Ca plante ocrotite întâlnim lealea pestriță care în trecut era răspândită în nord estul teritoriului. La granița cu com. Sucevița se află o rezervație de zădă (Codrul Voievodesei) ce se întinde pe o suprafață de 4 ha. Pe dealul Osoi se află o pădure de salcâmi ce se întinde pe o suprafață de 30 ha.

VI. Animale

1. Un rol important în răspândirea faunei l-a avut omul. Deoarece vegetația spontană a fost înlocuită cu cea secundară, terenurile au fost transformate în terenuri agricole și răspândirea faunei s-a făcut în funcție de aceste schimbări.

Carnivorele sunt răspândite atât în zona agricolă cât și neagricolă a teritoriului: lupul, vulpea, dihorul. Rozătoarele sunt reprezentate prin șoarecele de casă, șoarecele de câmp, șobolanul, veverița, iepurele.

2. Familia păsărilor este foarte răspândită. Dintre acestea amintim: prepelița, potârnichea, pițigoiul, ciocănitoare, cucuveaua, iar ca păsări migratoare: cocostârcul, mierla neagră.

3. Batracienii sunt prezenți atât în zonele joase, cât și în zonele înalte: șopârla verde, broasca mare de lac, brotăcelul, broasca râioasă.

4. Fauna acvatică este reprezentată prin specii specifice apelor curgătoare. În cursurile superioare ale Teicioarei, Lozăscu, Topliței prezența păstrăvului este caracteristică, dar după confluența acestor afluenți ai Horodnicului, păstrăvul dispare și locul său este luat de alte specii ca: porșorul, grindeaua, cleanul. În iazuri apar lipitori, melci și păianjeni de apă. Dintre pești cel mai răspândit este crapul.

5. Insectele sunt și ele prezente peste tot: păianjenul cu cruce, căpușa, cosașii, greierul de casă, lăcusta, cărăbușul cerealelor, gărgărița sfeclei. Dintre fluturi amintim albilița, nălbarul. Sunt prezente și albinele.

VII. Populația

1. Numărul populației

Conform Rapoartelor Statistice ale Direcției Județene Suceava, în urma recensămintelor efectuate în 1992 și 2002 se observă o creștere constantă a populației (7083 respectiv 7363), apoi populația descrește ajungând în 2006 la 4980 persoane.

2. Structura pe vârste, sexe

Conform Rapoartelor Statistice din 2002 populația se prezenta în felul următor:

-sex masculin: 3622 - 49,47%

-sex feminin: 3741 - 50,53%

Dinamica pe sexe este destul de stabilă, feminizarea populației datorându-se migrației bărbaților spre Occident în căutare de lucru.

Structura populației pe grupe mari de vârstă Conform Rapoartelor Statistice din 2002 se prezintă astfel:

0-19 ani: 1618 persoane - 36,17%

20-64 ani: 2228 persoane - 49,79%

65 ani și peste: 628 persoane - 14,04%

Față de statistica din 1992, (515 persoane, adică 11,75%)se observă o ușoară creștere a populației vârstnice datorită îmbunătățirii nivelului de trai după 1990.

3. Componenta etnică

În com. Horodnic de Sus populația majoritară este cea română, în proporție de 96,5% în 1992 și 98,32% în 2002.

Populația de etnie rromă a cunoscut o ușoară scădere de la 3,49% în 1992 ajungând la 1,68% în 2002.

4. Migrația

Migrația ca fenomen social este condiționată de o serie de factori: economic, social, demographic, cultural. Principala cauză care determină migrația o constituie disparitățile de venituri între țara de origine și țara de destinație. Dacă înainte de 1989, principalele motive de migrațiune erau cele politice, după 1989, perioadele de recesiune pe care le-a traversat România au determinat creșterea intenției de emigrare. Mobilitatea teritorială sau mișcarea migratorie se referă în primul rând la deplasările forței de muncă, dar sunt implicate și alte categorii de persoane cum ar fi: studenți, elevi, turiști. Pentru com. Horodnic de Sus este semnificativă migrația sezonieră, spre Occident. Dacă după 1990 migrațiile definitive erau reprezentate de migrațiile pentru muncă în mediul urban, ulterior acestea sunt reprezentate de migrarea în străinătate. În 2005 conform Raportului Statistic în Horodnic de Sus bilanțul migratoriu se prezenta astfel:

Sosiți	Plecați	Bilanț migratoriu
52	39	13

În 1990 s-a înregistrat un număr mare de persoane plecate. Cel mai mare număr de persoane sosite în localitate s-a înregistrat în 2004.

5. Personalități

a) **Iulian Vesper**, pseudonimul literar al lui Teodor C. Grosu, născut la 22 noiembrie 1908, Horodnic de Sus. Iulian Vesper se stinge din viață la București, 11 februarie 1986.

- este unul dintre cei mai valoroși scriitori bucovineni. Cărturar cu o solidă disciplină culturală, poet sensibil, prozator înzestrat și traducător de excepție, el aparține unei generații strălucitoare din secolul trecut.

- studiile superioare le face la Facultatea de Litere și Filozofie din Cernăuți, apoi le continuă la București.

- debutul literar se produce la Rădăuți, în 1924, în cadrul cenaclului literar „Muguri”.

- lucrări: Echinox în odăjdii, Primăvara în Țara Fagilor, Viața lui Mihai Viteazul, Izvoare-poeme, Ascultând nopțile, Peisaj la marginea cerului. Postum apare volumul „Memorii”.

Iulian Vesper

Coperte de cărți ale autorului

-Școala nr.1 își schimbă titulatura în Șc. cu cl. I-VIII Nr.1, „Iulian Vesper”

b) **E. Ar. Zaharia**, pseudonimul literar al lui Zaharia Macovei, fiu al Horodnicului de Sus, născut la 24 ianuarie 1911. Se stinge la 5 noiembrie 2005 la Sibiu.

- studiile superioare le face în țară și la Sorbona, Paris.

- a fost profesor la Facultatea de Litere a Universității din Oradea.

- a întocmit Antologia rădăuțeană (1943) oferind o imagine cuprinzătoare a vieții literare bucovinene.

-poet, traducător, eseist, prozator, dramaturg.

-în octombrie 2002, prin Hotărârea Consiliului Local – Horodnic de Sus, poetului i se conferă titlul de Cetățean de onoare.

„Literatura a fost sufletul existenței mele. Singura mea pasiune care m-a însuflețit și m-a bucurat.”

c) **Emilian Ianuș**, născut în jud. Botoșani, satul Iurești, de unde se trage și pseudonimul sub care publică, de profesie avocat al Baroului Suceava, biroul Rădăuți.

- s-a stabilit în com. Horodnic de Sus.

- renumit scriitor, epigramist, sculptor.

- a publicat vol. de epigrame „Vânătorul de...râs”, „O gură de (H)umor”.

- a înființat în propria casă „Muzeul Emilianus”- lucrări de artă contemporană – sculptură

VIII. Economia

1. Industria

Datorită așezării geografice, adică la poalele pădurii, o mare parte din locuitori se ocupă de exploatarea lemnului pornind de la debitat în pădure, transportat, tăiat cherestea, executarea de mobilier de orice fel.

În comună exista două gateri mari, un număr de patru forestoare mici. Foarte mulți locuitori lucrează în construcție ca zidari, dulgheri, tinichigii.

În Horodnic de Sus își desfășoară activitatea de tip industrial S.C.Pinul – prelucrare de material lemnos, S.C. Blănaru – panificație etc.

2. Agricultura

Spațiul comunei a beneficiat de cele mai bune condiții naturale pentru agricultură. Dacă în trecut se practica o agricultură de tip extensiv, în prezent s-a ajuns la o agricultură de tip intensiv. Dezvoltarea agriculturii a necesitat și necesită o mai bună gospodărire a fondului funciar prin ameliorarea calității unor terenuri.

Un loc important îl ocupă cultura cartofului, a porumbului, a ovăzului, iar în ultimii ani a luat amploare și cultura grâului. Toate aceste ocupații se desfășoară în mici gospodării familiale neexistând în comună nici o asociație, principala cauză fiind frica de a pierde proprietatea particulară prin unirea pământului. În comună există tractoare, mașini agricole cu care ceilalți gospodari reușesc să-și întrețină micile suprafețe de teren. Fiecare gospodărie are de la 0,50 ha până la 5 ha, foarte puțini fiind cei care dețin până la 10 ha. Suprafața totală a comunei este de 8319 ha, cea mai mare suprafață fiind ocupată de păduri și alte terenuri cu vegetație forestieră (1992-48,46% din total, iar în 2002 cea mai mare suprafață este ocupată de teren arabil - 51,11%). Preponderentă este cultura cerealelor și a cartofului.

Zootehnia comunei cuprinde speciile și categoriile de animale ce valorifică suprafețele de pășuni și fânețe naturale, produsele secundare de la culturile de cereale și furajele obținute (bovine, porcine, ovine, păsări).

3. Servicii – Turism

În comună își desfășoară activitatea o serie de întreprinzători particulari cum ar fi: Moara „Grosu”- morărit, frizerie, două farmacii. Populația Horodnicului este deservită de Poliție, Primărie și Oficiul Poștal unde își desfășoară activitatea o parte din horodniceni.

Primăria Horodnic de Sus

Poliția

Deși există câteva puncte de atracție turistică, impresia generală este că potențialul turistic al comunei nu este suficient valorificat. Tradiția se mai păstrează încă în unele focare de civilizație românească prin arhitectură și decorarea caselor, ouăle încondeiate specifice sărbătorilor de Paști, costumele naționale, diverse cusături, țesături, covoare. Datinile și obiceiurile străvechi se mai păstrează, dar pierd tot mai mult teren în fața ofensivei agresive a modernității.

Puncte de interes turistic menționăm vechea biserică de lemn – monument istoric, Conacul Ianuș – muzeu, Casa de vânătoare Hardic.

4. Comerțul

Nu putem spune că a luat avânt în comuna noastră deoarece cetățenii nu dispun de fonduri sau nu sunt pregătiți pentru a deschide o afacere particulară. Se manifestă individualitate făcând grea asocierea pentru afaceri. Micii întreprinzători se confruntă cu birocrăția în privința împrumuturilor bancare și a dobânzilor.

Societăți comerciale: -S.C. Culiță, S.C.Ardonic, SC Blanarul , S.C. Val-Marie,

S.C. Culiță

5. Transporturile

Sunt specifice transporturile pe uscat. Ca arteră de comunicație principală putem menționa șoseaua de interes european care vine de la granița de nord a țării și leagă satul nostru de com. Voitinel, Vicov de Jos, Vicov de Sus, Putna spre nord și Marginea, Dealul Iederii, Clit spre sud.

De asemenea este legată de orașul Rădăuți prin drumul comunal, peste dealul Osoi, care duce direct în oraș și drumul comunal care duce în drumul județean Marginea – Rădăuți.

IX. Poluarea

În albiile Horodnicului au loc dese surpări de mal. Pentru a evita scoaterea din circuitul agricol a suprafețelor arabile, omul a intervenit prin stabilizarea malurilor, mici diguri de beton sau piatră așezate perpendicular pe direcția de curgere a apei și mal.

De asemenea s-a acționat pentru plantarea malurilor cu arbori fixatori (răchită, salcie, arin). Este cazul pârâului Horodnic care în timpul viiturilor face ravagii în zona agricolă și locuibilă.

Au fost cazuri când omul din dorința de a face ceva folositor, de a înfrumuseța comuna, de a menține o stare de igienă și curățenie la locurile de muncă și în incinta gospodăriilor, involuntar degradează calitatea mediului ambiant:

- aplicând nerațional îngrășămintele chimice modifică structura și textura solului;

- resturile de substanțe chimice sunt aruncate la întâmplare în apele curgătoare sau stătătoare, ele devenind toxice pentru om și animale;

- prin aplicarea nerațională a ierbicidelor și insecticidelor omul a atacat în mulți ani pomii fructiferi, legumele ce urmează a fi consumate de el;

- resturile și deșeurile din gospodării sau de la locurile de muncă sunt depozitate pe malul apelor, alterând și aspectul estetic al comunei;

- utilizarea în ultimul timp a unei game tot mai largi de substanțe chimice a determinat și dispariția din teritoriu a unor viețuitoare ca: greierele, cărăbușul, râma.

- defrișarea nerațională a unor păduri sau copaci răzleți din lungul apelor curgătoare care au fost regularizate, a determinat accentuarea procesului de eroziune, dar și dispariția unor colonii de păsări.

Lăudabilă este inițiativa Primăriei Horodnic de Sus care a amenajat de câțiva ani un loc special de depozitare și incinerare a deșeurilor, resturilor menajere, gunoaielor, precum și înființarea unui serviciu de colectare a deșeurilor de la populație o dată pe săptămână.

DATE CU CARACTER ISTORIC

1.1. Denumirea localității

Denumirea satului „Horodnic” apare pentru prima dată în documentul istoric de la 15 iulie 1439 sub forma veche de scriere și pronunțare „Gorodnic”, formă reluată și în documentul de la 8 iulie 1453. Între timp apare și forma nouă ce urma să se impună pentru viitor începând cu documentele din anii 1444 și 1475.

Până la jumătatea sec. al XV-lea atât în limba română cât și în limba slavonă, s-a manifestat un fenomen lingvistic prin care oclusiva sosoară „g” s-a transformat în fricativă surdă „h”, iar „Gorodnic” devine „Horodnic”. S-au încercat din punct de vedere semantic mai multe etimologii:

- Horodneca – ocol
- gorod, horod – oraș
- Nicolae Iorga 1915-1916 „Horodnicul pomenește în numele său o cetate.”
- gorodiște – loc unde a fost odinioară un oraș întărit
- „gorodnek” – grădinar
- Horodnik – Valea grădinilor

Iorgu Iordan spune că numele localității provine de la un om cu numele Horodnic (în românește Grădinaru), întemeietor al satului medieval, înainte de 1400. Este știut faptul că toponimia este strâns legată de onomastică. Deci Horodnic (numele localității) nu înseamnă grădinar sau grădină, ci „Grădinaru”. Deci numele localității provine din numele de familie și nu invers și nu poate fi acceptat și înțeles decât cu sensul de „Satul lui Horodnic”, în ucraineană sau „Satul lui Grădinaru” în românește.

1.2. Prima atestare, cercetări arheologice

În Hotarnica satelor Horodnic de Jos și Horodnic de Sus de către moșiile mănăstirii Putna, din 24 august 1782 se spune că în stabilirea hotarelor dintre sate se marca locul cu movile de pământ ce se ridicau din loc în loc.

Două dintre aceste movile, doi tumuli se aflau lângă drumurile ce legau Frătăuții cu Horodnicul.

Începuturile unei activități arheologice pentru descoperirea și cunoașterea urmelor de viețuire în această parte de țară datează din a doua jumătate a sec. al XIX-lea și se datorează unor intelectuali cum ar fi marele folclorist bucovinean Simion Florea Marian.

La Horodnic s-a descoperit un dinar roman din timpul lui Hadrian. În 1975 s-a găsit pe dealul Osoi fragmente ceramice din perioada Hallstattului. În 1976 s-au descoperit alți trei tumuli lângă drumul Marginea –Voitinel, aproape de cantonul Horodnic.

În 1976 a fost descoperită la Horodnic o cetate situată pe „Dealul cetății” în extremitatea sud –vestică a localității Horodnic de Sus, după „Dealul Fătului”, pe marginea munților, între Marginea și Sucevița.

Horodnicul este una dintre localitățile ținutului care are peste 3500 de ani de istorie (din neolitic, din epoca bronzului, a fierului, din epoca dacilor și a romanilor).

Primul document (păstrat) este din 15 iulie 1439 și a fost emis la Suceava de către Ilie și Ștefan, voievozi, fiii lui Alexandru cel Bun, prin care aceștia întăresc mănăstirii de la Horodnic unde era stareță Antonida, satul Balașinăuți cu moară pe apa Sucevei. Cu acest document începe istoria documentaristică a localității. Actul face parte dintr-o serie de 6 documente referitoare la mănăstirea Horodnic prin care domnii Moldovei întăresc acesteia satul Balașinăuți cu moară pe apa Sucevei.

Comuna de sine stătătoare până în 1950, a fost desființată și trecută ca sat component al comunei Horodnic.

În 2003 prin divizarea comunei Horodnic, a redevenit comuna Horodnic de Sus.

I. 3. Monumente istorice

Biserica ortodoxă „**Sf. Dumitru**” se află în zona centrală a localității Horodnic de Sus în aceeași incintă cu biserica nouă cu același hram împreună cu turnul clopotniței și cimitirul ortodox al localității.

Istoric. Actualul monument istoric (înscris în lista de monumente și ansambluri de arhitectură la poziția 34 B 106), a fost ridicată pe actualul amplasament în anul 1790. Devenind neîncăpătoare, în anul 1853, preotul Dimitrie Losnovschi îi va adăuga partea din urmă, pridvorul. Biserica a avut clopotniță din lemn, însă odată cu construcția noului turn, în anul 1888, a fost desfăcută.

Descriere. Biserica a fost construită din lemn de stejar, acoperișul având formă de navă. Spațiile interioare sunt acoperite cu bolți mici de formă octogonală. Către exterior sunt practicate ferestre mici, de formă dreptunghiulară, în număr de zece. Pereții sunt din bârne cioplite de stejar, iar fundațiile sunt de piatră. Biserica este netencuită. Pictura este reprezentată prin icoana din lemn a Sf. Mucenic Dimitrie aflată la intrarea în biserică și de „Răstignirea”, de pe peretele sudic, care datează din 1884. Biserica este înconjurată de un trotuar din dale de piatră. În pronaos se găsește următoarea inscripție: „Această adausatură bisericii s-a făcut prin silința și cu toată cheltuiala preotului Dimitrie Losnovschi în 1853.”

Bisericuța de lemn – monument istoric

I. 4. **Monumentul eroilor** pentru cinstirea eroilor locali din primul și al doilea război mondial se află în incinta bisericii noi, aproape de turnul clopotniță. Din primăvara anului 1939 încep concentrările în cinci serii. Tinerii horodniceni ai căror părinți muriseră în Primul Război Mondial sunt chemați sub arme și mulți au sfârșit pe pământuri străine. În martie 1944 sunt evacuați locuitorii din Horodnic în comunele de pe lângă Dorohoi, iar în urmă frontul a distrus multe case și bunuri din aceste sate. Cei care au avut căruțe au mai salvat câte ceva hrană și îmbrăcăminte, ceilalți s-au prins în lungul convoi de care, oameni și animale în refugiu. Întorși spre toamnă, fără să fi însământat, oamenii mâncau borș de urzici și turte de făină amestecate cu cenușă. În Horodnic de Sus au murit mai mulți oameni de tifos decât pe front.

A urmat în 1945 seceta și foametea. Din Rădăuți s-a format trenul „foamea” cu care mulți horodniceni au plecat după porumb în Muntenia, Dobrogea și Banat pentru a-și putea ține în viață familia.

În fiecare an, de Ziua Eroilor, elevii școlii noastre cinstesc memoria eroilor, moșilor și strămoșilor noștri prin depunere de coroane și prezentare de programe artistice.

Numele tuturor horodnicenilor – martiri sunt pomenite cu pioșenie spre eterna aducere aminte.

II. CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE

II.1. Religii

Populația de religie ortodoxă predomină în procent de 90,73% în 1992 și de 87,62% în 2002 conform statisticii. Penticostalii ocupă locul al doilea după ortodocși (11,47% în 2002). Bapțiștii se află în procent de 0,45%. Creștinii după Evanghelie sunt slab reprezentați 0,16% în 2002.

Unități de cult

Între 1717 și 1790 locuitorii din Horodnic de Sus mergeau la slujbă la bisericuța Călugărița. În preajma anului 1790 s-a construit la Horodnicul de Sus pe dealul Osoi o biserică din lemn cu hramul „Sf. Dumitru”.

Toader Zugravu și Maria au zugrăvit o catapeteasmă, iar în anul 1825 această biserică a fost mărită la stăruința parohului Dumitru Susnovici, prin adăugirea unui pronaos. Populația crește și locuitorii aduc în sat o altă biserică mai mare în anul 1853 pe care o sfințesc în 1858. În vara anului 1858 desfac biserica de pe Osoi pe care o vând în satul Sadău.

Din biserica de pe Osoi, locuitorii au reținut catapeteasma și icoanele pentru biserica nou achiziționată, biserică care va funcționa până în anul 1899, când se va zidi o altă biserică, și mai mare. Deci o biserică veche a existat pe dealul Osoi între anii 1790-1858, a doua tot din lemn, a funcționat în sat între anii 1858-1899, iar a treia, din cărămidă, în anul 1899, sfințită la 7 octombrie 1899 de mitropolitul Vladimir Repta, funcționează și în prezent. Aceasta se află în zona centrală a

localității Horodnic de Sus în aceeași incintă cu biserica de lemn, monument istoric și cu cimitirul ortodox al satului. Biserica este o construcție masivă din zidărie, pe temelie de piatră, cu șarpantă din lemn și învelitori de tablă, în două ape. Spațiul interior este compartimentat în pridvor închis, cu loc pentru cor deasupra intrării, pronaos, naos cu abside simetrice și altar. Împrejmuirea întregului ansamblu este realizată cu soclu înalt și stâlpi din piatră de râu și panouri din șipci de lemn așezate vertical.

În stânga intrării, pe turnul clopotniță se află următoarea inscripție: „Această clopotniță s-au zidit în timpul jubileului de 40 de ani a imperanței prea grațiosului nostru Împărat Franz Iosif I. Cu spusele Antistului comunal Zaharia Zub. Spre eterna amintire a familiei lui.”

Biserica „Sf. Dumitru”

În biserică în zi de sărbătoare

Biserica ortodoxă „Izvorul Tămăduirii” este biserică nouă, amplasată la drumul județean 209, ce leagă Sucevița de Putna. Construcția a început în primăvara anului 1999 și a fost sfințită în primăvara anului 2000. Aflată în mijlocul unui imaș, biserica este construită din lemn pe temelie din beton, cu soclu placat cu piatră de râu. Biserica este împrejmuită cu gard de lemn.

Biserica „Izvorul Tămăduirii” Toplița

În 2008 s-a dat în folosință clădirea Bisericii pentecostale „Emanuel”.

II. 2. Tradiții, obiceiuri, credințe

Înalți și chipeși, puternici și generoși, săritori la nevoie, disciplinați din convingere și cinstiți – horodnicenii păstrează nealterată de veacuri inconfundabila lor identitate, de veche, neîntreruptă și aleasă existență istorică.

Ceea ce stârnește admirația oricărui străin care vizitează comuna este acea calitate a oamenilor de a fi păstrători ai vechilor obiceiuri, a costumului popular bucovinean. Nunta, botezul, înmormântarea se desfășoară după aceleași ritualuri păstrate din tată în fiu. Deși tinerii nu mai poartă acel costum popular există generația de mijloc care însuflă copiilor din școlile comunei această dragoste pentru costumul și dansul popular.

a) Căsătoria și nunta

După ce tinerii se cunoșteau la munca câmpului, la hore, la nunți, la clăci, după ce și părinții lor apelau la culegerea de informații cât mai amănunțite despre viitorul partener conjugal, despre starea materială și morală a acestuia scenariul tradițional decurge, cel mai adesea astfel:

-Tinerii care s-au înțeles mutual să alcătuiască o familie dansează o vreme în public, apoi duc hotărârea lor părinților.

Vestea ajunge rapid în gura satului și începând din duminica următoare fata nu mai primește vizita altui flăcău. Într-o seară flăcăul merge cu o sticlă de holercă (băutură tradițională) la părinții fetei și cere mâna acesteia. Acesta este momentul „întrebatului”. Dacă părinții fetei îl refuză băiatul poate recurge la „furtul” fetei. Apoi are loc tocmeala sau „căderea la învoială” când fiecare dintre părinți încearcă să obțină cât mai multă zestre din partea celeilalte părți. Ajungându-se la un acord se stabilesc ziua și locul

nunții și în duminica următoare au loc „strigările” la biserică.

Se aleg nașii (la Horodnic de Sus e obiceiul să se pună câte 10 – 12 nași), mirii aleg apoi vătăjeii și druștele, se tocmește muzicanții și bucătărele.

Se coase cămășile pentru soacre, se completează de la oraș costumele de miri. În săptămâna premergătoare nunții se pregătesc colacii, cozonacii, plăcintele, prăjiturile, sunt sacrificate animalele pentru fripturi și supă. Invitațiile la nuntă se fac de către vătăjei, care intrând în curtea gospodarului rostesc cuvintele: „din partea mirelui și a miresei, dacă aveți plăcerea, poftiți la nuntă”.

În ajunul nunții au loc „schimburile” de daruri între mireasă și soacră prin intermediul vătăjeilor. Tot în ajunul nunții are loc transportul zestrei miresei la casa mirelui însoțit de cântecele nevestelor tinere.

Înainte de a pleca la cununie mirii își iau iertăciune de la părinți. Fiecare îngenunchează în fața părinților săi și un vătăjel rostește câteva cuvinte păstrate și transmise pe cale orală din cele mai vechi timpuri.

Când alaiul ajunge la casa unde are loc nunta, acesta este întâmpinat de socri cu holercă, nuntașii intră în curte și începe dansul până către seară. Apoi are loc ospățul de nuntă. Pe la mijlocul ospățului se strigă „pahar dulce” și un gospodar dotat cu umor strângeră darul. Pentru nuntașii de rând se adresează cu cuvintele: „Avem aici pe gospodarul (nume și prenume) cu soția împreună și nu știm unde se află. Muzica să-l caute!”

Dimineața când se termină prîpoiul, se închină nașilor colacii și darurile făcute acestor miri.

„Calea primară” se face la două-trei zile după nuntă, când tinerii căsătoriți cheamă din nou părinții, nașii și câteva rude apropiate și fac din nou un ospăț. Fără lăutari, masa e acum o petrecere intimă în familie, prilej cu care, printre altele, se cumpără și lucruri curente și de perspectivă ale noii căsnicii.

b) Însmormântarea

Horodnicenii consideră momentul final al vieții un eveniment firesc și inevitabil. Moartea este privită cu seninătate, ea fiind doar o mutare lângă strămoși.

Pentru ca moartea să nu-i surprindă, horodnicenii, cum trec de vârsta a doua, obișnuiesc să-și pună deoparte cele necesare însmormântării.

Din momentul decesului și până la însmormântare, bărbații – rude umblă cu capul descoperit, iar femeile își despletesc părul în semn de adâncă tristețe. A treia zi de la deces are loc însmormântarea. De dimineață se pregătesc cele necesare praznicului ce va urma însmormântării.

Se pregătește „ciurul”, într-un coș așezându-se un prunișor rămușor împodobit cu bomboane, biscuiți, colăcei, pupeze, scărițe, lămâi, fructe, iar în jur se pun „crestățile”- colaci mari cu o împletitură specifică. La toartele coșului se pun ștergare țesute. După îngropăciune, la casa decedatului are loc praznicul, iar la plecare fiecare primește câte un colac rotund împletit.

c) Sărbători de iarnă

În ajunul Anului Nou, grupuri de copii și tineri merg pe la casele gospodarilor urându-le gazdelor în versurile plugușorului, spor în gospodărie. Rostirea versurilor e însoțită de clinchet de clopoțel, pocnet de bici, muget de „buhai”. Tot în ajunul Anului Nou tinerii umblă cu Capra, Ursul, Căluții sau Malanca.

Obiceiul „Căiuții” amintește faptul că în sec. II-III e.n. în spiritualitatea carpato-dunăreană era reprezentată și o faptură mitică de rang semidivin denumită Căluțul trac. Ecou al acestei vechi reprezentări, cu prilejul Anului Nou, un grup de tineri îmbrăcați în costume naționale încalcă simbolic asemenea „căiuții” confecționați din lemn înfățișând capete de cal puse în vârful unor bețe împodobite cu panglici colorate.

Malanca, străveche rămășiță a carnavalului solstițial – reunește tineri mascați care colindând prin sat se opresc la casele ospitaliere susținând un scurt spectacol în care personajul care reprezintă Anul Vechi improvizează în versuri ironice o succintă relatare privind succesele și insuccesele gospodarilor, iar Anul Nou încheie colindul, promițând un an mai bun.

În dimineața anului nou se umblă cu semănatul, copiii purtând în trăistuță semințe de grâu, ovăz sau orez pe care-l seamănă în case, rostind urări de belșug și sănătate.

O sărbătoare foarte importantă pentru horodniceni este și Boboteaza la care participă tot satul cu mic cu mare. Slujba de Bobotează se desfășoară pe malul pâ râului Horodnic, unde gospodarii satului construiesc cu multă dibăcie Crucea de Gheață.

II. 3. Arhitectura

Ultimii 50 de ani au produs transformări atât de profunde în evoluția gospodăriei tradiționale țărănești, cât nu s-au produs în cele câteva secole de dinainte. Gospodăria tradițională este rezultanta unui anumit tip de economie, a unor condiții naturale specifice și eventual al unor influențe străine care sunt copiate de către autohtoni.

La începutul sec. al XVIII-lea dimesiunea caselor varia între 5 – 8 m pe lungime și 3 – 5 m pe lățime. Anexele gospodăriei erau inexistente până spre sfârșitul sec. al XVIII-lea.

Materialul de construcție este preponderent lemnul. Casele aveau o cameră, o tindă, înălțimea nefiind prea mare. Pereții erau din bârne, la început doar cojite, apoi ușor cioplite, care se împreunau cu ajutorul unor cuie de lemn, iar la capete îmbinate în căței, coadă de pește sau de rândunică. Pe dinafară pereții se ungeau cu pământ amestecat cu balebă de cal, inițial numai între bârne, mai târziu integral,

când începe și văruirea lor. Prin construcție se orientau spre sud, pentru a fi feriți de curenții Crivățului. Ferestrele mici erau acoperite cu materiale transparente, sticla utilizându-se abia în a doua jumătate a sec. al XVII-lea.

Acoperișurile caselor erau la început din paie și stuf, iar pe măsură ce defrișarea avansa au fost înlocuite de draniță, care era prinsă în cuie de tisă.

Gospodăriile mai noi se concentrează pe casă și în mod secundar pe anexe. Casa a devenit polul de interes. Cimentul, lemnul constituie principalele de construcție.

II. 4. Portul popular

Portul horodnicenilor continuă pe cel al dacilor, elementele vestimentare fiind confecționate în cea mai mare măsură din materiale provenite din gospodăria proprie. Pentru zilele de lucru, portul bărbătesc se compune din: cămașă din pânză țesută în casă și încheiată simplu cu ață din cânepă proprie, de culoare albă și fără flori, lungă până la genunchi, izmene pe picior (ițari), berneveci – izmene din stofă de lână albă, purtate numai pe vreme răcoroasă. Cămașa se încinge cu brâu de lână sau cu o curea lată. Peste cămașă se poartă, pe vreme frumoasă piptăraș (încheiat în față), piptuș (încheiat pe umăr), sau flanelă de lână confecționată în casă. Pe vreme geroasă se poartă cojocul sau cajocul cu poale, sumanul sau mantaua de lână. În picioare se încălță cizme, bocanci sau opinci – piciorul fiind învelit în obiele de lână înfășurate cu ațe din păr de cal. Pe cap se poartă, după anotimp, pălării, comănace sau căciuli din piele de miel.

Pentru zilele de sărbătoare, cămașa și izmenele sau ițarii sunt din pânză de in cu bumbăcel, cămașa este împodobită cu flori la guler, manșetele și poalele, cusute cu borangic sau strămătură, pieptărașul este, de asemenea, înflorat la guler, revere și poale având aplicată și o blăniță de astrahan.

Femeile poartă cămașă cu sau fără altiță, fustă lungă și creață sau catrință, sarafan sau flanelă, pieptăraș, cojoc sau manta de suman. Încinsă cu brâu sau frânghiută, portul femeiesc este completat pe cap cu tulpan sau batic, iar în picioare cu ghete, cizme sau opinci.

Elevii clasei I de la Școala cu cl. I-VIII Nr. 1 „Julian Vesper” Horodnic de Sus

În zilele de sărbătoare cămașa este obligatoriu împodobită cu altițe – acestea fiind „alese” cu mărgele în zeci de motive și culori, pentru al căror inedit tinerele fete lucrau uneori doi –trei ani. Peste cămașa cu poale, de asemenea, înflorate, se pune catrință țesută cu fir argintiu sau auriu și pieptărașul frumos înflorat și tivit la guler, revere și poale cu blăniță de astrahan sau dihor. Iarna se mai poartă și scurteica, sumanele și mantalele fiind împodobite cu șarad.

II. 5. Mâncăruri tradiționale

Horodnicenii păstrează și azi o parte din meniul pe care străbunii lor îl foloseau. Era un meniu cu mâncăruri sănătoase, pregătite de gospodine, folosind ceea ce se producea în gospodărie (făină, mălai, ouă, lapte, carne de pasăre și de porc sau vită).

Mâncărurile se prepară prin fierbere sau coacere pe plite sau cuptoare evitându-se mîncărurile prăjite, nesănătoase.

Dintre acestea care se mai prepară încă pentru zile obișnuite sau de sărbătoare, amintim: tocinei, găluște, răcitur, învârtitură cu mac, pască cu brânză, plăcinte „poale-n brâu”, mălai, alivinci la rola cuptorului, lapte acru în urcior de lut, cledne, chiroște, ieșniță (scrob) cu jumări și multe altele.

Cledne cu ceapă prăjită

Chiroște cu smântână

„Poale-n brâu”

Pască cu brânză

BIBLIOGRAFIE

- Colban ILIE, 1989 - Horodnic de Jos – Străvechi sat Bucovinean, București**
- Al. Graur, 1972, Nume de locuri, Ed. Științifică, București**
- Iașu Corneliu, 2002, Depresiunea Rădăuți – studiu de geografie umană, Ed. Corson, Iași**
- Prelipcean Ion, 2008, Monografia comunei Horodnic, Ed. Little Lambs, Suceava**
- Popescu Valeria și Ion, 2001, Școala Călugărița – ieri și azi, Ed. Septentrion, Rădăuți**
- Recensământul general al populației din 1992 și 2002**
- Caietul statistic al comunei Horodnic de Sus, 1990-2006**
- Statutul comunei Horodnic de Sus, secretar Gh. Adrian Șcheul**
- Arhiva parohiei „Sf. Dumitru”, Horodnic de Sus**
- Crăciun Constantin, 1979, Lucrare de licență - Lb. română - toponimia Horodnic de Sus**
- Arhiva Parohia „Sf. Dumitru”- Horodnic de Sus**